

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBĄ IR LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBOS MARIJAMPOLĖS KALĖJIMĄ

2023-08-07 Nr. 4D-2023/1-406
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2023 m. balandžio 13 d. gavo X (toliau – Pareiškėjas) skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos Marijampolės kalėjimo (toliau – Marijampolės kalėjimas) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų (kamos ir pasivaikščiojimo kiemelių atitikties teisės aktų reikalavimams) ir nesprendžiant Pareiškėjui kilusios problemos dėl galiojančio, asmens tapatybę patvirtinančio dokumento išdavimo, ir Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau – LKT) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai naudojant fizinę jėgą ir kratos metu paėmus Pareiškėjo asmeninius daiktus (toliau – Skundas).

2. Pareiškėjas skunde nurodo:

2.1. „Nuo 2022-11-19 dienos pasibaigus paso galiojimui iki dabar neturiu tapatybės kortelės, nes Marijampolės [Marijampolės kalėjimo] viršininkas jį atsisakė man padaryti“.

2.2. „Šiuo metu esu uždarytas uždaro tipo patalpoje 16 kameroje, 2 paras turėjau gyventi 8 kameroje, kur nebuvo nei tualetų, nei kriauklės, nebuvo langų, nebuvo šviesos, ta kamera buvo po gaisro, vis tiek ten buvau laikomas [...] buvau perkeltas į kitą kamerą, sąlygos negerėja, o tik blogėja“.

2.3. „Kadangi ketvirtadienį buvo su kaukėmis pareigūnai iš departamento [LKT] ir mano kameroje buvo atliekama krata, 4 valandas sužalotomis rankomis buvau šitų kaukėtų pareigūnų išvestas į lauką iškeltomis rankomis prie betoninės sienos, turėjau stovėti bei kentėti sumuštų rankų skausmus, o kaukėti pareigūnai spardė per kojas, nors visiškai buvau ramus ir nesipriešinau“.

2.4. „[...] kaip grįžau į savo kamerą po kratos pasigedau asmeninių daiktų, tai sidabrinio savo vestuvinio žiedo, kurį padovanojo žmona, bei neradau atminties kortelės flešo [USB laikmena], ausinių bei rūkomojo tabako [...], kavos Paulig“.

2.5. „[...] šiuo metu per dieną išveda į pasivaikščiojimo kiemelį, kuriame sienos supuė, pelėsiai, grybeliai“.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2023 m. balandžio 25 d. raštu Nr. 4D-2023/1-406/3D-962 kreipėsi į

Lietuvos kalėjimų tarnybos direktorių prašydama paaiškinti Skunde aprašytas aplinkybes. 2023 m. birželio 1 d. Seimo kontrolierė gavo Lietuvos kalėjimų tarnybos 2023 m. gegužės 31 d. raštą Nr. 1S-3109.

Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose pateikta ši informacija:

4.1. „[...] 2023-03-23 apie 16.30 val. Pareiškėjas bendrosios praktikos slaugytoją (toliau – BPS) informavo, jog apie 11 val. Kauno kalėjimo pareigūnai jo atžvilgiu panaudojo specialiąsias priemones. Apžiūros metu jo dešinės kojos išorinėje čiurnos dalyje pastebėtas patinimas. 2023-03-24 Pareiškėjas skundėsi dešinės pėdos skausmais, reaguojant į tai jam buvo paskirti medikamentai. 2023-03-26 jis pareiškė, jog susižalojo į kameros durų grotas jas uždarant, ir tą pačią dieną pakartotinai kreipėsi į medikus dėl stipraus skausmo. Pareiškėjas konvojuotas į VšĮ Marijampolės ligoninę, kur jam diagnozuotas riešo patempimas, nubrodinimai. 2023-04-06 Pareiškėjas, besiskundžiantis dešiniojo riešo skausmais, buvo apžiūrėtas šeimos gydytojo, tačiau apžiūros metu jokių naujų pakitimų nepastebėta. 2023-04-09 jis kreipėsi dėl rankos skausmo, apžiūredamas ją gydytojas pastebėjo plaštakos patinimą. 2023-04-10 dėl šio nusiskundimo Pareiškėjas konvojuotas į VšĮ Marijampolės ligoninę, kur jam diagnozuotas delnakaulio lūžis. Renkant anamnezę nuteistasis teigė, kad sužalojimas patirtas 2023-04-06, pareigūnui užlipus ant dešinės plaštakos“.

4.2. „Informuojame, kad Pareiškėjas 2023-03-14 kreipėsi į Marijampolės kalėjimo viršininką su prašymu Nr. NPS-20-1515 (kopija pridedama) pagaminti asmens tapatybės kortelę, kurios pagaminimo išlaidos (suma – 8,60 €) būtų apmokėtos iš jo neliečiamos sąskaitos. Vadovaudamiesi Pareiškėjo prašymu, Marijampolės kalėjimo pareigūnai iš jo neliečiamos sąskaitos už asmens dokumento gamybą 2023-03-17 Marijampolės apskrities valstybinei mokesčių inspekcijai pervedė reikiamą pinigų sumą (pridedama nuteistųjų pinigų apskaitos žiniaraščio 2023-01-01-2023-04-30 laikotarpiu kopija). Sprendžiant Pareiškėjo asmens tapatybės kortelės išdavimo klausimą, Marijampolės kalėjime šiuo tikslu 2023-04-19 lankėsi Marijampolės apskrities migracijos skyriaus darbuotoja. Pakartotinai dėl nuotraukos asmens tapatybės kortelei pagaminimo Pareiškėją planuojama kviesti 2023 m. gegužę, susitikimo laiką suderinus su Marijampolės apskrities migracijos skyriaus darbuotoja. Informuojame, kad, turimais duomenimis, Pareiškėjo asmens tapatybės kortelė bus pagaminta birželį“.

4.3. „Marijampolės kalėjimo socialinė darbuotoja nurodė, kad dokumentas Pareiškėjui yra padarytas birželio mėnesio pabaigoje (konkrečios datos negalėjo pasakyti), tačiau šiuo metu dar neįteiktas, kadangi už dokumento parengimą atsakinga Migracijos departamento darbuotoja atostogauja ir dokumento nėra atvežusi“.

4.4. „Pareiškėjo teiginiai apie tai, kad pasivaikščiojimo kiemelio sienos yra supuvusios, įsiveisęs pelėsis, grybelis, taip pat nėra pagrįsti. Pasivaikščiojimo kiemeliai yra atviros, vėdinamos patalpos, įrengtos vadovaujantis Įrengimo ir eksploatavimo taisyklių III skyriaus nuostatomis (pridedamos nuotraukos). Atkreiptinas dėmesys, kad Marijampolės kalėjime šiuo metu vykdoma renovacija (modernizacija)“.

4.5. „Informuojame, kad anksčiau Pareiškėjas buvo laikomas 8 kameroje, [...]. Prašymą perkelti jį į minėtą kamerą Pareiškėjas pateikė 2022-10-05 (kopija pridedama). Atkreiptinas dėmesys, kad 8 kamera įrengta vadovaujantis Pataisos įstaigų (tardymo izoliatorių) įrengimo ir eksploatavimo taisyklėmis, patvirtintomis Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2020-12-21 įsakymu Nr. V-389 „Dėl pataisos įstaigų (tardymo izoliatorių) įrengimo ir eksploatavimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Įrengimo ir eksploatavimo taisyklės), bei Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-908 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorijų policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai, patvirtinimo“. Kameroje visas reikiamas inventorių, taip pat sanitariniai mazgai, langai įrengti, kaip yra numatyta pirmiau minėtuose teisės aktuose, todėl teigtina, kad nuteistojo išsakyta pretenzija, jog 8 kameros įrengimas neatitinka teisės aktų reikalavimų, neatitinka tikrovės. Informuojame, kad 2023-03-28 minėtoje kameroje gyvenantys nuteistieji padarė žalą sugadindami inventorių (pridedama komisijos 2023-03-29 apžiūros akto Nr. LV-16114 „Dėl nuteistųjų padarytos materialinės žalos“ kopija): sudaužyti langai, sugadinti tualetas, elektros instaliacija, rozetės ir kt., kuris buvo pakeistas / sutaisytas balandžio mėnesio pradžioje, siekiant

užtikrinti, kad ši kamera atitiktų teisės aktų reikalavimus“.

4.6. „Pridedama informacija: a. LKT Marijampolės kalėjimo viršininko 2023-03-28 sprendimas „Dėl nuteistųjų perkėlimo iš vienos kameros į kitą“ Nr. NĮ-20-375, kuriuo nuteistasis iš 2 kameros perkeltas į 18 kamerą; b. LKT Marijampolės kalėjimo viršininko 2023-04-05 sprendimas Nr. NĮ-20-408, kuriuo nuteistasis iš 2 kameros perkeltas į 16 kamerą. [...]. Vėliau, pagal turimus dokumentus galima daryti išvadą, kad, jis iš 8 kameros turėjo būti perkeltas į 2, tada iš 2 - į 18 (2023-03-28 sprendimu). Tada iš 18 turėjo būti perkeltas atgal į 2, iš kurios jau perkeltas į 16 kamerą 2023-04-05 sprendimu. [...]. 8 kamera buvo sutvarkyta 2023-04-05. Prisegu LKT Turto valdymo skyriaus Atliktų darbų priėmimo akto kopiją“.

4.7. „Pareiškėjas šiuo metu yra laikomas 16 kameroje (pridedamos nuotraukos), kurią Nacionalinis visuomenės sveikatos centras [...] paskutinį kartą tikrino 2022-12-12 (akto Nr. (4-12 4.80 Mr) PA-7443) (kopija pridedama). Patikrinimo metu pažeidimų nenustatyta“.

4.8. „Marijampolės kalėjimo Saugumo valdymo skyriaus vyriausiojo specialisto 2023-04-11 vykdytos bendrosios kratos suvestiniame protokole Nr. SV-20-1072 (kopija pridedama) nurodoma, kad apieškant Pareiškėjo asmens daiktus rastas ir paimtas mobiliojo ryšio telefonas su SIM kortele. Marijampolės kalėjimo Saugumo valdymo skyriaus specialisto 2023-04-06 tarnybiniame pranešime Nr. 58/05-1361 „Dėl bendrosios planinės kratos uždaro tipo 12-18 kameroje“ nurodoma, kad iš 16 kameros, kurioje gyveno Pareiškėjas, kratos metu paimtas savos gamybos (techniškai netvarkingas) vandens šildytuvas“.

4.9. 2023 m. balandžio 11 d. bendrosios kratos suvestiniame protokole Nr. SV-20-1072 rašoma: „[...] š. m. balandžio 6 d. [...] Marijampolės kalėjime [...] buvo atliekama bendroji planinė krata. Bendrosios kratos metu rasta ir paimta: [...], savadarbiai elektriniai vandens ir patalpų šildytuvai, [...]. Nuteistojo X asmens kratos metu rastas ir paimtas mobiliojo ryšio telefonas su SIM kortele“.

4.10. Marijampolės kalėjimo Saugumo valdymo skyriaus specialisto 2023 m. balandžio 6 d. tarnybiniame pranešime Nr. 58/05-1361 rašoma: „Šių metų balandžio 6 d. nuo 13.30 val. iki 14.30 val. Lietuvos kalėjimų tarnybos Prevencinės grupės pareigūnai kartu su Marijampolės kalėjimo Saugumo valdymo skyriaus pareigūnais atliko kratą uždaro tipo bausme nutiestų nuteistųjų kameroje. Kratos metu paimti šie daiktai: [...]. 16 kameroje: savadarbis vandens šildytuvas“.

4.11. „Nurodome, kad Pareiškėjas, kai, [...], buvo gražintas į gyvenamąją kamerą, ėmė gadinti ir laužyti patalpoje esantį inventorių. Pareiškėjui nepaklusus daugkartiniam pareigūnų reikalavimui nusiraminti, buvo priimtas sprendimas panaudoti specialiąsias priemones – kovinius imtynių veiksmus bei antrankius. Vėliau antrankiai nuimti, Pareiškėjas 2023-04-06 apžiūrėtas medikų“.

4.12. „Tyrimai dėl pareigūnų veiksmų naudojant specialiąsias priemones nebuvo pradėti“.

4.13. „Informuojame, kad 2023-04-06, pareigūnams atliekant bendrąją kratą, gauta informacija, jog nuteistieji neleistinus jiems turėti daiktus galimai slepia ir kituose lokalinuose sektoriuose, todėl priimtas sprendimas kratą atlikti ir kituose būriuose bei drausmės grupės kameroje. Uždaro tipo bausme nuteistų asmenų kameroje, taip pat Pareiškėjo gyvenamojoje patalpoje krata buvo atliekama 13.30 – 14.30 val. Siekiant užtikrinti tinkamą kratos atlikimą, nuteistieji prieš pradėdami ją vykdyti išvedami iš gyvenamųjų patalpų ir sutelkiami atskirose patalpose ar vietose, šiuo atveju – lauke. Pažymėtina, kad vaizdo įrašė Nr. 1 (vaizdo įrašų kopijos Seimo kontrolierių įstaigai pateiktos registruotu paštu), kai Pareiškėjui buvo nurodyta išeiti į lauką (00.09-00.34), stebimas laikas yra 13.55 val. Vaizdo įrašė Nr. 3 (00.24-00.37), kuriame matyti, kad Pareiškėjas kviečiamas iš lauko grįžti į vidaus patalpas, laikas - 14.49 val. [...]“.

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

5. *Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos* (toliau – Konvencija):

3 *straipsnis* – „Niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį, arba tokiu būdu būti baudžiamas.“

6. *Bausmių vykdymo kodekso (toliau – BVK):*

5 *straipsnis* – „1. Bausmes atliekantys nuteistieji, kurie yra Lietuvos Respublikos piliečiai, turi visas Lietuvos Respublikos piliečiams Lietuvos Respublikos įstatymų, Europos Sąjungos teisės aktų ir tarptautinių sutarčių nustatytas teises, laisves ir pareigas su Lietuvos Respublikos įstatymuose, Europos Sąjungos teisės aktuose, tarptautinėse sutartyse, teismo nuosprendžiuose ar nutartyse nustatytais apribojimais“.

44 *straipsnis* – „1. Nuteistieji turi teisę kasdien pasivaikščioti gryname ore. 2. Nuteistųjų pasivaikščiojimai vyksta dienos metu specialiai tam skirtoje bausmės atlikimo vietos teritorijoje“.

73 *straipsnis* – „2. [...] Nuteistųjų, jų turimų ar jiems perduodamų daiktų, taip pat jų gyvenamųjų ir kitų bendrojo naudojimo patalpų kratos ir apžiūros atliekamos teisingumo ministro nustatyta tvarka“.

92 *straipsnis* – „1. Arešto ir laisvės atėmimo bausmes atliekantiems nuteistiesiems užtikrinamos Lietuvos Respublikos higienos normas atitinkančios gyvenamųjų patalpų ir buties sąlygos“.

7. *Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo:*

3 *straipsnis* – „4. Lietuvos Respublikoje gyvenantys piliečiai nuo 16 metų privalo turėti galiojančią asmens tapatybės kortelę arba pasą“.

8. *Bausmių vykdymo sistemos įstatymo:*

11 *straipsnis* – „Bausmių vykdymo sistemos pareigūnai privalo: [...]; 2) gerbti ir ginti žmogaus orumą, užtikrinti ir saugoti žmogaus teises ir laisves; 3) saugoti asmenis nuo gresiančio pavojaus jų sveikatai ir (ar) gyvybei“.

13 *straipsnis* – „1. Prievarta gali būti naudojama tik tarnybinio būtinumo atvejais ir tik tiek, kiek to reikia tarnybinėms pareigoms atlikti. Bausmių vykdymo sistemos pareigūnai naudoti prievartą privalo adekvačiai esamoms aplinkybėms ir proporcingai esamam pavojui, atsižvelgdami į konkrečią situaciją, teisės pažeidimo pobūdį, intensyvumą ir individualias pažeidėjo savybes. 2. Bausmių vykdymo sistemos pareigūnai turi teisę naudoti psichinę ir (ar) fizinę prievartą. 3. Prievartą bausmių vykdymo sistemos pareigūnai turi teisę naudoti šiais atvejais: 1) saugodamiesi ar siekdami apsaugoti asmenis nuo gresiančio pavojaus gyvybei ar sveikatai; 2) kai asmuo nevykdo bausmių vykdymo sistemos pareigūnų reikalavimų ar nurodymų (siekdami priversti jį paklusti), taip pat sulaikydami asmenis (jeigu jie priešinasi); [...]. 4. Bausmių vykdymo sistemos pareigūnai turi teisę naudoti antrankius ir surišimo priemones: 1) prieš agresyvius ar linkusius žalotis asmenis; [...]. 5. Fizinė prievarta naudojama tik tais atvejais, kai psichinė prievarta buvo neveiksminga arba kai bet koks delsimas kelia pavojų bausmių vykdymo sistemos pareigūno ar kito asmens gyvybei ar sveikatai. [...]. 9. Bausmių vykdymo sistemos pareigūnas, panaudojęs prievartą ir taip sukėlęs pavojų asmens gyvybei ar sveikatai, turi suteikti jam reikalingą neatidėliotiną medicinos ar kitą būtinąją pagalbą ir imtis kitų priemonių pavojingiems savo veiksmų padariniams pašalinti“.

9. *Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444 (toliau – Vidaus tvarkos taisyklės):*

25 *punktas* – „Suimtojo ar nuteistojo, jo asmeninių ar jam perduodamų daiktų, jo gyvenamosios ir kitų bendrojo naudojimo patalpų kratų ir apžiūrų tikslas – užtikrinti laisvės atėmimo vietų įstaigos saugumą, surandant ir paimant daiktus, kurių suimtasis ar nuteistasis negali turėti laisvės atėmimo vietų įstaigoje arba kurių masė ir kiekis viršija leistiną nustatytą turėti masę ir kiekį, nustatant galimus suimtojo ar nuteistojo rengimosi pabėgti iš laisvės atėmimo vietų įstaigos atvejus, surandant laisvės atėmimo vietų įstaigoje besislapstantį suimtąjį ar nuteistąjį“.

32 *punktas* – „Suimtųjų ir nuteistųjų gyvenamųjų ir kitų bendrojo naudojimo patalpų kratų ir apžiūrų veiksmai: [...]. 32.3. visi rasti daiktai, kurie nėra susiję su gyvenamosios (kamos) ar bendrojo naudojimo patalpos įrengimu, paimami ir apie tai surašomas kratos ir apžiūros protokolas. Šiame protokole taip pat nurodomi visi nustatyti gyvenamosios (kamos) ir kitų bendrojo naudojimo patalpų ir jos įrenginių pažeidimai“.

10. *Pataisos įstaigų (tardymo izoliatorių) įrengimo ir eksploataavimo taisyklių*, patvirtintų Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2020 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-389:

12 punktas – „Kameros [...] įrengiamos pagal šiuos reikalavimus: [...], 12.5. įrengiant naujas arba rekonstruojant ar kapitališkai remontuojant esamas kameras, jose turi būti įrengiamos ne mažesnės kaip 100 x 142 cm, arba ne mažiau, kaip 1,42 m² matmenų (ploto) sanitarinio mazgo kabinos. Sanitarinio mazgo kabinoje įrengiamas metalinis praustuvas ir unitazas arba nerūdijančio plieno klozetas. [...]. 12.7. kameroje įrengiamas natūralus, dirbtinis ir naktinis (budintis) apšvietimas. Dirbtinis apšvietimas turi būti įrengtas taip, kad atitiktų Lietuvos Respublikos higienos normas. [...]. 12.9. naujai įrengiamose arba rekonstruojamose kameroje turi būti įrengti langai, užtikrinantys natūralios dienos šviesos patekimą į patalpas”.

18 punktas – „Pasivaikščiavimo kiemų sienos dengiamos lygia, patvaria ir drėgmei atsparia danga, grindys turi būti lygios ir neslidžios“.

11. *Asmens tapatybės kortelės ir paso išdavimo tvarkos aprašo*, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1V-200/V-62:

112 punktas – „Išrašytą asmens tapatybės kortelę ir voką su slaptažodžiu ar pasą nuteistajam arba piliečiui, esančiam sveikatos priežiūros įstaigoje, įteikia Migracijos departamento įgaliotas valstybės tarnautojas ar darbuotojas, nuvykęs į laisvės atėmimo vietą ar sveikatos priežiūros įstaigą“.

Lietuvos Respublikos teismų praktika

12. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) 2014-04-09 aprobuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime yra nurodęs:

10 punktas – „Remdamasis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat nuosekliai pabrėžia, kad laisvės apribojimo metu asmenys iš esmės nenustoja naudotis fundamentaliomis teisėmis ir laisvėmis, kurias užtikrina Konvencija. [...] Europos Žmogaus Teisių Teismas yra ne kartą pažymėjęs, jog tam tikrais atvejais nuteistajam reikalinga papildoma apsauga dėl jo padėties pažeidžiamumo ir dėl to, kad valstybė dėl šio asmens prisiima atsakomybę. Šiame kontekste Konvencijos 3 straipsnis (niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas) nustato valstybės institucijoms pozityvią pareigą užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, jog jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje Kudła prieš Lenkiją, pareiškimo Nr. 30210/96; 2002 m. liepos 15 d. sprendimą byloje Kalashnikov prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 47095/99; 2003 m. vasario 4 d. sprendimą byloje Van der Ven prieš Nyderlandų Karalystę, pareiškimo Nr. 50901/99; 2009 m. spalio 22 d. sprendimo byloje Norbert Sikorski prieš Lenkiją, pareiškimo Nr. 17599/05, 131 paragrafą). Taigi, iš valstybės yra reikalaujama, neatsižvelgiant į jos logistinius bei finansinius sunkumus, organizuoti kalinimo įstaigų sistemą tokiu būdu, kad būtų gerbiamas žmogaus orumas (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. kovo 27 d. sprendimo byloje Sukhovoy prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 63955/00, 31 paragrafą; 2007 m. gegužės 10 d. sprendimo byloje Benediktov prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 106/02, 37 paragrafą) (žr. 2013 m. lapkričio 18 d. sprendimą

administracinėje byloje Nr. A261-1802/2013 ir joje nurodytą Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką“.

Tyrimui reikšminga Seimo kontrolieriaus darbo praktika

13. Seimo kontrolieriaus 2020 m. vasario 21 d. ataskaitoje Nr. NŽTI-2019/1-1 nurodoma:

13.1. „[...] pareigūnams suteikta diskrecija atliekant pareigas naudoti prievartą nėra absoliuti. Pareigūnai fizinę prievartą prieš asmenis turi teisę naudoti tik išskirtiniais, teisės aktuose numatytais, atvejais, tik esant tam tikroms sąlygoms ir ne daugiau, nei reikia teisėtiems tikslams pasiekti, bei turi būti tinkamai parengti veikti situacijomis, susijusiomis su prievartos naudojimu“;

13.2. „Seimo kontrolierius pažymi, kad fizinė prievarta prieš asmenis, kurie nesipriešina, nekelia pavojaus pareigūno ar kito asmens gyvybei ar sveikatai, nėra pateisinama, todėl atkreipia dėmesį į įstatymuose įtvirtintų imperatyvių nuostatų, kuriose numatytos pareigūnų fizinės prievartos laikymo sąlygos bei tvarka, laikymosi būtinybę.“

Tyrimo išvados

14. Atsižvelgiant į Skunde aprašytas aplinkybes, išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

14.1. dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nesprendžiant Pareiškėjui kilusios problemos dėl galiojančio, asmens tapatybę patvirtinančio dokumento išdavimo;

14.2. dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų (pasivaikščiojimo kiemeliai);

14.3. dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų (8 kamera);

14.4. dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų (16 kamera);

14.5. dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su kratos metu galimai dingusiais Pareiškėjo asmeniniais daiktais;

14.6. dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai ilgai sužalotą Pareiškėją laikant lauke;

14.7. dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neproporcingai panaudojus prievartą.

Dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nesprendžiant Pareiškėjui kilusios problemos dėl galiojančio, asmens tapatybę patvirtinančio dokumento išdavimo

15. Skunde rašoma, kad nuo 2022 m. lapkričio 19 d. Pareiškėjas neturi galiojančio, asmens tapatybę patvirtinančio dokumento ir jam nepavyksta jo gauti dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų neveikimo.

16. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą (šios pažymos 6, 7 punktai) visi Lietuvos Respublikoje gyvenantys piliečiai, įskaitant ir bausmes atliekančius nuteistuosius, nuo 16 metų (šiuo atveju – Pareiškėjas) privalo turėti galiojančią asmens tapatybės kortelę arba pasą.

Pažymėtina tai, kad Lietuvos Respublika, taikydama asmenims įstatyme įtvirtintus laisvės suvaržymus, prisiima dėl šių asmenų atsakomybę, todėl Lietuvos Respublikos bausmės atlikimo vietų (šiuo atveju – Marijampolės kalėjimo) pareigūnai įgyja pozityvias pareigas prižiūrėti ir rūpintis jų žinioje esančiais nuteistaisiais (šiuo atveju – Pareiškėju), elgtis su jais humaniškai, padedant jiems įgyvendinti teisės aktuose įtvirtintas teises ir pareigas (tokias kaip pareigą turėti galiojančią asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą), bei kitaip užtikrinti, kad asmuo bausmės atlikimo vietose nepatirtų didesnių ribojimų nei tie, kurie paprastai būdingi laisvės atėmimo bausmės įgyvendinimui.

Pagal Asmens tapatybės kortelės ir paso išdavimo tvarkos aprašo nuostatas (šios pažymos 11 punktą), išrašytą asmens tapatybės kortelę ir voką su slaptažodžiu ar pasą nuteistajam įteikia Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas) įgaliotas valstybės tarnautojas ar darbuotojas, nuvykęs į bausmės atlikimo vietą.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2023 m. kovo 14 d. kreipėsi į Marijampolės kalėjimo viršininką prašydamas pagaminti asmens tapatybės kortelę ir jos pagaminimo išlaidas apmokėti iš jo neliečiamos sąskaitos. Marijampolės kalėjimo pareigūnai patenkino Pareiškėjo prašymą, t. y., 2023 m. kovo 17 d. iš jo neliečiamos sąskaitos už asmens tapatybę patvirtinančio dokumento gamybą Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos pervedė reikiamą pinigų sumą ir suorganizavo 2023 m. balandžio 19 d. bei 2023 m. gegužės mėnesio Migracijos departamento darbuotojos susitikimus su Pareiškėju. Seimo kontrolinės turimomis žiniomis, 2023 m. birželio mėnesį buvo pagamintas galiojantis Pareiškėjo asmens tapatybę patvirtinantis dokumentas, tačiau jis kol kas nėra pristatytas į Marijampolės kalėjimą dėl Migracijos departamento darbuotojų atostogų.

Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Marijampolės kalėjimo pareigūnai ėmėsi spręsti Pareiškėjui kilusią problemą, padėjo jam įgyvendinti teisės aktuose įtvirtintą pareigą turėti galiojantį asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą, tačiau jis nebuvo įteiktas ne dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo).

17. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundo dalis dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nesprendžiant Pareiškėjui kilusios problemos dėl galiojančio, asmens tapatybę patvirtinančio dokumento išdavimo, yra nepagrįsta.

Nepaisant to, kad nagrinėjamu atveju Skundo dalis buvo pripažinta nepagrįsta, Seimo kontrolieriui kelia susirūpinimą situacija, susijusi su galimai nepagrįstai ilgai trunkančiu asmens tapatybę patvirtinančio dokumento įteikimu Pareiškėjui. Dėl šios priežasties Migracijos departamento direktorei rekomenduotina išsiaiškinti, dėl kokių priežasčių Pareiškėjui yra vis dar neįteiktas pagamintas asmens tapatybę patvirtinantis dokumentas, ir imtis priemonių, kad jis būtų kuo skubiau jam įteiktas.

Dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų (pasivaikščiojimo kiemeliai)

18. Pareiškėjas teigia, kad Marijampolės kalėjime įrengti pasivaikščiojimo kiemeliai neatitinka teisės aktų reikalavimų, t. y., pasivaikščiojimo kiemelio sienos yra supuvusios ir pažeistos pelėsio bei grybelio.

19. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą nuteistieji turi teisę kasdien pasivaikščioti gryname ore. Nuteistųjų pasivaikščiojimas vyksta dienos metu specialiai tam skirtoje bausmės atlikimo vietos teritorijoje – pasivaikščiojimo kiemeliuose (šios pažymos 6 punktą). Pasivaikščiojimo kiemelių sienos turi būti padengtos lygia, patvaria ir drėgmei atsparia danga (šios pažymos 10 punktą).

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Marijampolės kalėjimo pasivaikščiojimo kiemelių sienų danga vietomis yra nubyrėjusi ir pažeista drėgmės. Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Pareiškėjo teiginiai, jog pasivaikščiojimo kiemeliai neatitinka teisės aktų reikalavimų iš dalies buvo patvirtinti. Marijampolės kalėjimo pareigūnai taip pat pripažino, kad pirmiau nurodytoje bausmės atlikimo vietoje esantys pasivaikščiojimo kiemeliai neatitinka teisės aktų reikalavimų, todėl šiuo metu yra vykdomi jų atnaujinimo darbai.

20. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundo dalis dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų (pasivaikščiojimo kiemeliai), yra pagrįsta.

Kadangi Marijampolės kalėjimo pareigūnai pripažino, kad pasivaikščiojimo kiemeliai neatitinka teisės aktų reikalavimų, ir šiuo metu vykdo jų atnaujinimo darbus, Seimo kontrolierė rekomendacijos šiuo atveju neteiks.

Dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų (8 kamera)

21. Skunde rašoma, kad Pareiškėjas dvi paras buvo laikomas 8 kameroje, kuri, jo nuomone, neatitiko teisės aktų reikalavimų, t. y., pirmiau nurodytoje kameroje nebuvo įrengti sanitarinis mazgas, kriauklė, apšvietimas ir langai.

22. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą (šios pažymos 10 punktas) kiekvienoje kalėjimo kameroje turi būti sanitarinis mazgas, kuriame įrengiamas unitazas ir praustuvas, Lietuvos Respublikos higienos normas atitinkantis natūralus, dirbtinis ir naktinis (budintis) apšvietimas ir langai, užtikrinantys natūralios dienos šviesos patekimą į patalpas.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad 8 kameroje yra įrengti sanitarinis mazgas, kuriame yra unitazas ir praustuvas, apšvietimas ir langai.

Pasak LKT pareigūnų, 8 kamera nebuvo tinkama nuteistiesiems laikyti nuo 2023 m. kovo 28 d. iki 2023 m. balandžio 5 d., nes joje esantis inventorių buvo sugadintas. Pažymėtina, kad pirmiau nurodytu laikotarpiu Pareiškėjas buvo laikomas 2 ir 18 kameroje. Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Pareiškėjo teiginiai, jog jis dvi paras buvo laikomas teisės aktų reikalavimų neatitinkančioje 8 kameroje, nebuvo patvirtinti.

23. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundo dalis dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamų Pareiškėjo laikymo sąlygų (8 kameroje), yra nepagrįsta.

Dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų (16 kamera)

24. Skunde rašoma, kad Pareiškėjas šiuo metu yra laikomas 16 kameroje ir jo laikymo sąlygos neatitinka Lietuvos Respublikos higienos normų reikalavimų.

25. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą nuteistiesiems turi būti užtikrinamos gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygos, atitinkančios Lietuvos Respublikos higienos normas (šios pažymos 6 punktas). Pažymėtina, kad baudmės atlikimo vietų atitikties visuomenės sveikatos saugos reglamentų (higienos normų) reikalavimams vertinimą atlieka Nacionalinis visuomenės sveikatos centas prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – NVSC).

Nagrinėjamu atveju grįžtamoji visuomenės sveikatos saugos kontrolė Marijampolės kalėjimo kameroje Nr. 16 buvo atlikta 2022 m. gruodžio 12 dieną. Šio patikrinimo metu higienos normų pažeidimų nebuvo nustatyta. Iš Marijampolės kalėjimo pareigūnų pateiktų 16 kameros nuotraukų taip pat nėra matyti akivaizdžių Lietuvos Respublikos higienos normų reikalavimų pažeidimų požymių. Taigi Pareiškėjo teiginiai dėl Marijampolės kalėjimo 16 kameros neatitikimo higienos normų reikalavimams nebuvo patvirtinti.

26. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundo dalis dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų (16 kamera), yra nepagrįsta.

**Dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo),
susijusių su kratos metu galimai dingusiais
Pareiškėjo asmeniniais daiktais**

27. Skunde rašoma, kad po 2023 m. balandžio mėnesį įvykusios kratos Pareiškėjas pasigedo savo asmeninių daiktų, t. y., sidabrinio vestuvinio žiedo, USB laikmenos, ausinių, rūkomojo tabako ir kavos. Pareiškėjo nuomone, šiuos daiktus galimai nepagrįstai paėmė pirmiau nurodytą kratą atlikę LKT pareigūnai.

28. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą (šios pažymos 6, 9 punktai) suimtojo ar nuteistojo, jo asmeninių ar jam perduodamų daiktų, jo gyvenamosios ir kitų bendrojo naudojimo patalpų kratų ir apžiūrų tikslas – užtikrinti laisvės atėmimo vietų įstaigos saugumą, surandant ir paimitus daiktus, kurių suimtas ar nuteistas negali turėti laisvės atėmimo vietų įstaigoje arba kurių masė ir kiekis viršija leistiną nustatytą turėti masę ir kiekį, nustatant galimus suimtojo ar nuteistojo rengimosi pabėgti iš laisvės atėmimo vietų įstaigos atvejus, surandant laisvės atėmimo vietų įstaigoje besislapstantį suimtąjį ar nuteistąjį. Įstatyminė bausmių vykdymo sistemos pareigūnų pareiga užtikrinti laisvės atėmimo vietos saugumą negali paneigti jų pareigos tinkamai atlikti teisės aktuose nustatytus veiksmus. Nagrinėjamu atveju tai reiškia, kad LKT pareigūnai, Pareiškėjo asmeninių daiktų ir gyvenamosios patalpos kratos metu radę draudžiamus daiktus ar daiktus, kurie nėra susiję su gyvenamosios (kamos) ar bendrojo naudojimo patalpos įrengimu, turėjo pareigą juos paimti ir apie tai pažymėti kratos ir apžiūros protokole.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad 2023 m. balandžio 6 d. Marijampolės kalėjime vykusios kratos metu buvo rastas ir paimtas Pareiškėjo mobilusis telefonas su SIM kortele bei savos gamybos (techniškai netvarkingas) vandens šildytuvas, kuris buvo rastas Pareiškėjo gyvenamojoje patalpoje (16 kameroje). Apie tai buvo pažymėta 2023 m. balandžio 11 d. bendrosios kratos suvestiniame protokole Nr. SV-20-1072 ir Marijampolės kalėjimo Saugumo valdymo skyriaus specialisto 2023 m. balandžio 6 d. tarnybiniame pranešime Nr. 58/05-1361. Duomenų, kad 2023 m. balandžio 6 d. vykusios kratos metu iš Pareiškėjo ar jo gyvenamosios patalpos būtų paimti kiti daiktai, t. y., sidabrinis vestuvinis žiedas, USB laikmena, ausinės, rūkomasis tabakas ir kava, ir jis būtų kreipęsis į Marijampolės kalėjimo ar kitus LKT pareigūnus dėl jų dingimo ir jie nebūtų ėmęsi priemonių išsiaiškinti Pareiškėjui susiklosčiusios situacijos, gauta nebuvo. Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Pareiškėjo teiginiai, susiję su po šios kratos dingusiais jo asmeniniais daiktais, nebuvo patvirtinti.

29. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundo dalis dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su kratos metu galimai dingusiais Pareiškėjo asmeniniais daiktais, yra nepagrįsta.

**Dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo),
galimai nepagrįstai ilgai sužalotą Pareiškėją laikant lauke**

30. Pareiškėjas teigia, kad LKT pareigūnai jį privertė 4 valandas iškeltomis ir sužalotomis rankomis stovėti lauke bei kentėti sumuštų rankų skausmus.

31. Pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu.

Kaip minėta, Lietuvos Respublika, taikydama asmenims įstatyme įtvirtintus laisvės suvaržymus, prisiima dėl šių asmenų atsakomybę, todėl Lietuvos Respublikos baudmės atlikimo vietų pareigūnai įgyja pozityvias pareigas prižiūrėti ir rūpintis jų žinioje esančiais nuteistaisiais, elgtis su jais humaniškai bei kitaip užtikrinti, kad asmuo baudmės atlikimo vietose nepatirtų didesnių ribojimų nei tie, kurie paprastai būdingi laisvės atėmimo baudmės įgyvendinimui.

Nagrinėjamu atveju tai reiškia, kad LKT pareigūnai turėjo užtikrinti tokias Pareiškėjo laikymo sąlygas, jog nekiltų grėsmė jo sveikatai ir gerovei.

Pasak pirmiau nurodytų pareigūnų, 2023 m. balandžio 6 d. Marijampolės kalėjimo gyvenamosiose patalpose buvo atliekama krata. Siekiant užtikrinti tinkamą jos atlikimą, nuteistieji buvo išvesti iš gyvenamųjų patalpų ir sutelkti lauke. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad šios kratos metu Pareiškėjui 13.55 val. buvo nurodyta išeiti į lauką, o iš lauko jis buvo pakviestas grįžti 14.49 val., t. y., Pareiškėjas lauke buvo laikomas ne 4 valandas, o 54 minutes. Duomenų, kad pirmiau nurodytu laikotarpiu Pareiškėjas būtų skundęsis rankų skausmais ir pareigūnai būtų nesiėmę priemonių jam padėti, gauta nebuvo. Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Pareiškėjo teiginys, jog jis iškeltomis sužalotomis rankomis net keturias valandas LKT pareigūnų buvo laikomas lauke ir kentėjo sumuštų rankų skausmus, nebuvo patvirtintas.

32. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundo dalis dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai ilgai sužalotą Pareiškėją laikant lauke, yra nepagrįsta.

Dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neproporcingai panaudojus prievartą

33. Skunde rašoma, kad LKT pareigūnai 2023 m. balandžio 6 d. Pareiškėjo atžvilgiu panaudojo fizinę prievartą („pareigūnai spardė per kojas“; šios pažymos 2.3 papunktis), nors jis buvo ramus ir nesipriešino.

34. Seimo kontrolierius savo darbo praktikoje yra pažymėjęs, kad pareigūnams suteikta diskrecija atliekant pareigas naudoti prievartą nėra absoliuti. Pareigūnai fizinę prievartą prieš asmenis turi teisę naudoti tik išskirtiniais, teisės aktuose numatytais, atvejais, tik esant tam tikroms sąlygoms ir ne daugiau, nei reikia teisėtiems tikslams pasiekti. Fizinė prievarta prieš asmenis, kurie nesipriešina, nekelia pavojaus pareigūno ar kito asmens gyvybei ar sveikatai, nėra pateisinama, todėl atkreiptinas dėmesys į įstatymuose įtvirtintų imperatyvių nuostatų, kuriose numatytos pareigūnų fizinės prievartos taikymo sąlygos bei tvarka, laikymosi būtinybę (šios pažymos 13 punktas).

Prievartos priemonių panaudojimo pareigūnų veikloje sąlygos yra įtvirtintos Bausmių vykdymo sistemos įstatymo 13 straipsnio nuostatose, pagal kurias pataisos pareigūnai individualiai pagal įvykio aplinkybes turi įvertinti fizinės prievartos taikymo būtinybę, t. y., ar pavojus yra akivaizdus, neišvengiamas ir realus, koks yra asmens pavojingumo laipsnis, jo psichinė ir sveikatos būklė, elgesys baudmės atlikimo metu; tik nepadėjus įtikinimo priemonėms (jeigu jos galimos), pataisos pareigūnas gali pradėti naudoti silpniausio lygio prievartos priemones, o nepajėgdamas įgyti pažeidėjo paklusnumo proporcingai pažeidėjo pasipriešinimo lygiui didinti ir prievartos lygį; pažeidėjui paklusus, nedelsiant nutraukti prievartos priemones. Bausmių vykdymo sistemos pareigūnas, panaudojęs prievartą ir taip sukėlęs pavojų asmens gyvybei ar sveikatai, turi suteikti jam reikalingą neatidėliotiną medicinos ar kitą būtinąją pagalbą ir imtis kitų priemonių pavojingiems savo veiksmų padariniams pašalinti (šios pažymos 8 punktas).

35. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas dešinę koją susižalojo 2023 m. kovo 23 d. LKT Kauno kalėjime, kuriame jį apžiūrėjo gydytojai (dešinės kojos išorinėje čiurnos dalyje pastebėtas patinimas) ir jam paskyrė gydymą.

Pažymėtina, kad Seimo kontrolieri pateiktame vaizdo įrašė, kuriame yra užfiksuoti trumpi epizodai, kai 2023 m. balandžio 6 d. Pareiškėjas yra išlydimas iš kameros į lauką, laikomas lauke ir pakviečiamas grįžti į kamerą, nėra matyti, kad LKT pareigūnai Pareiškėjo ar kitų asmenų atžvilgiu

būtų naudoję fizinę prievartą. Duomenų, kad Pareiškėjas būtų skundęsis naujais kojų sužalojimais, atsiradusiais po 2023 m. balandžio 6 d., gauta nebuvo. Dėl šių priežasčių Seimo kontrolierė negali konstatuoti, kad Pareiškėjo teiginys, jog jo kojos buvo sužalotos LKT pareigūnų 2023 m. balandžio 6 d. Marijampolės kalėjime, yra pagrįstas.

36. Skundo tyrimo metu taip pat nustatyta, kad Pareiškėjas 2023 m. kovo 26 d. Marijampolės kalėjime susižalojo dešinę ranką (jam buvo diagnozuotas riešo patempimas ir nubrozdinimai).

LKT pareigūnai 2023 m. balandžio 6 d. Pareiškėjo atžvilgiu panaudojo fizinę prievartą, t. y., kovinius imtynių veiksmus bei antrankius, nes, pasak pirmiau nurodytų pareigūnų, Pareiškėjas, grįžęs į kamerą, ėmė gadinti ir laužyti patalpoje esantį inventorių bei nepakluso LKT pareigūnų reikalavimui nusiraminti. Tą pačią dieną Pareiškėjas, besiskundžiantis dešiniojo riešo skausmais, buvo apžiūrėtas šeimos gydytojo, tačiau apžiūros metu jokių naujų sužalojimų nebuvo pastebėta. Pareiškėjas 2023 m. balandžio 9 d. pakartotinai kreipėsi į gydytoją dėl rankos skausmo. Gydytojas pastebėjo plaštakos patinimą, todėl Pareiškėjas buvo konvojuotas į gydymo įstaigą, kurioje jam buvo diagnozuotas delnakaolio lūžis. Duomenų, kad, paaiškėjus pirmiau nurodytam Pareiškėjo sveikatos sužalojimui, LKT pareigūnai, būtų pradėję tyrimą dėl fizinės prievartos panaudojimo proporcingumo ir mėginę nustatyti, ar Pareiškėjo sužalojimas atsirado dėl perteklinės fizinės prievartos panaudojimo (būtų ėmęsi veiksmų išsaugoti 2023 m. balandžio 6 d. vaizdo įrašus, susijusius su fizinės prievartos panaudojimu Pareiškėjo atžvilgiu), gauta nebuvo. Šios aplinkybės leidžia teigti, kad LKT pareigūnai nesiėmė visų įmanomų priemonių pavojingiems savo veiksmų, susijusių su fizinės jėgos panaudojimu Pareiškėjo atžvilgiu, padariniams pašalinti ir užkirsti kelią jų atsiradimui ateityje. Dėl šios priežasties LKT direktoriui rekomenduotina atlikti tyrimą dėl fizinės prievartos Pareiškėjo atžvilgiu panaudojimo proporcingumo ir, nustatčius, kad jo sužalojimas (delnakaolio lūžis) atsirado dėl perteklinės LKT pareigūnų fizinės prievartos panaudojimo, imtis priemonių pagal kompetenciją.

Įvertinusi pirmiau nurodytas aplinkybes Seimo kontrolierė reiškia susirūpinimą dėl tokio LKT pareigūnų neveikimo užtikrinant nuteistųjų (nagrinėjamu atveju Pareiškėjo) teisių ir laisvių apsaugą. Atkreiptinas dėmesys, kad tokia situacija, kai LKT pareigūnai nevykdo pozityvių pareigų efektyviai reaguoti į asmens sveikatos sutrikdymą pareigūnams vykdant savo funkcijas, nesiderina su bausmių vykdymo sistemos pareigūnų pareigomis gerbti, ginti žmogaus orumą, užtikrinti ir saugoti žmogaus teises ir laisves, saugoti asmenis nuo gresiančio pavojaus jų sveikatai ir (ar) gyvybei, sukelia pagrįstų abejonų LKT pareigūnų Pareiškėjo atžvilgiu panaudotos fizinės jėgos proporcingumu bei gali būti laikoma pažeidžianti Konvencijos 3 straipsnį. Dėl šios priežasties LKT direktoriui rekomenduotina imtis priemonių, kad ateityje LKT pareigūnai nedelsiant reaguotų į informaciją apie jų žinioje esančio asmens sužalojimus ir imtųsi aktyvių veiksmų, siekiant nustatyti, ar prieš asmenį panaudota fizinė prievarta atitiko tarnybinio būtinumo kriterijų bei proporcingumo principą.

37. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundo dalis dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su panaudota prievarta, yra pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

38. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundo dalį dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nesprendžiant Pareiškėjui kilusios problemos dėl galiojančio, asmens tapatybę patvirtinančio dokumento išdavimo, atmesti.

39. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundo dalį dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų (pasivaikščiojimo kiemeliai), pripažinti pagrįsta.

40. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundo dalį dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų (8 kamera), atmesti.

41. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundo dalį dėl Marijampolės kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų (16 kamera), atmesti.

42. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundo dalį dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su kratos metu galimai dingusiais Pareiškėjo asmeniniais daiktais, atmesti.

43. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundo dalį dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su kratos metu galimai dingusiais Pareiškėjo asmeniniais daiktais, atmesti.

44. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundo dalį dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai ilgai sužalotą Pareiškėją laikant lauke, atmesti.

45. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundo dalį dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su panaudota prievarta, pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

45. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14, 17 punktais, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriui rekomenduoja:

45.1. atlikti tyrimą dėl fizinės prievartos Pareiškėjo atžvilgiu panaudojimo proporcingumo ir, nustačius, kad jo sužalojimas (delnakaulio lūžis) atsirado dėl perteklinės LKT pareigūnų fizinės prievartos panaudojimo, imtis priemonių pagal kompetenciją.

45.2. imtis priemonių, kad ateityje LKT pareigūnai nedelsiant reaguotų į informaciją apie jų žinioje esančio asmens sužalojimus ir imtųsi aktyvių veiksmų, siekiant nustatyti, ar prieš asmenį panaudota fizinė prievarta atitiko tarnybinio būtinumo kriterijų bei proporcingumo principą.

46. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Migracijos departamento direktoriui rekomenduoja išsiaiškinti, dėl kokių priežasčių Pareiškėjui yra vis dar neįteiktas pagamintas asmens tapatybę patvirtinanti dokumentas, ir imtis priemonių, kad jis būtų kuo skubiau jam įteiktas.

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė